

Titel: En u-interesseret Nordmands simple Tanker angaaende Norge.

Citation: "En u-interesseret Nordmands simple Tanker angaaende Norge.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 11*, ?, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_011-shoot-workid1_011_009.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 11

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

En u-interesseret Nordmands simple Tanker angaaende

Norge.

Kjøbenhavn, 1771.

2
3

Saa meget der arbeides og skrives i Dannemark, til dets Beste, saa lidet bemøier nogen i Norge sig med at anbringe noget til det Lands Hielp og Opkomst; men lader alt være som det kan, ret ligesom man der var Hoved- eller Sandseløs, allene der høres, nær og langt fra, Beklagelse over almindelig Uvished, det

4

bliver ved at høre og tale derom, uden at der fanges noget an til at afhielpe Nøden. Man vil maaskee svare mig, det har ikke nyttet at skrive og forestille noget til Fordeel for Norge, saadant er ikke bleven hørt eller lagt Merke til; hvilket jeg maa tilstaae er Sandhed, i saavidt den forbigangne Tid angaaer; Men dette undskylder ikke nu, da man veed af, og har seet Tegn til en anden og bedre Forfatning, i det Kongen selv tager sig af sine Undersaatteres Lidende og med mueligste Flid søger at komme dem til Hielp. Vi har for kort siden haft et vigtigt Exempel derpaa, i den seeneste udgivne Forordning angaaende Odels Retten, hvilken Nor-

5

9

ges ældgamle Herlighed Kongen ikke har betagen men merkelig forbedret. —

Videre sees af den nyelig udkomne Anordning om Hoverie i Dannemark, de priselige Anstalter til Landmandens Opkomst, og til at afhielpe ham Trængslerne.

Saadan Hans Majestets ret Faderlige Omsorg bør opmuntre retskafne Nordmænd til at tænke paa Norges Beste, og søge, at give Kongen Anledning at komme os til Hielp. I slig Hensigt er det jeg har resolveret til, at forfatte disse mine simple Tanker, endskiønt i en knap og for mig ubeleilig Tid; men uvist naar den kunne blive beleiligere og ligesaa uvist om nogen der er bedre

6

skikket end jeg til saadant maatte falde paa, at umage sig dermed.

Det er, desværre, alt for sant, at Norge er paa næværende Tid i en ussel Tilstand; men ingen tænke, at saadant er formedelst naturlige Aarsager, eller fordi Gud skulle have nægtet dette Laud, de fornødne Beqvemmeligheder, saa at Indbyggerne derfor maatte være i Armod. Nei! man kan meget mere sige, at Gud har velsignet Norge med saadanne Herligheder, som neppe noget andet Land i Europa har samlet.

7

1.) Har vi en brugelig og frugtbar Jord,

naar den kunde blive ret dyrket.

2.) Gode Skove, som har givet og endnu

giver noget anseeligt af sig.

3.) Betydelige Fiskerier, som endnu kunne blive Landet til større Fordeel.

4.) Importante og anseelige Bergværker.

Dette tilsammen maae man vel sige: ere vigtige Herligheder i et Land, og kan noksom give dets Indbyggere Nærings-Veie, saa de, i steden for at mangle, burde have tilovers og være i Almindelighed vel beholdne, besynderlig naar dette legges dertil, at Gud har nu i nogle og halvhundrede Aar velsignet os med Fred,

8

og i mere end 20 Aar bevaret os for Misvæxt, in Summa vi ere blevne beskiærmet for allehaande Landeplager, og dog ere vi i Almindelighed i yderlig Fattigdom. Aarsagerne dertil maae vi da tilskrive Menneskerne, siden Gud ikke har Skyld der udi, og da behøve vi ikke at gaae videre end til os selv.

De seenere Tider har givet nogle Borgere iblant os en fordømmelig Herske Syge, den de efterhaanden har drevet alt videre, og til sidst saa vidt, at Med-Borgernes og det gandske Lands Ruin har fulgt deraf. Midlerne hvormed de have udrettet dette, har fornemmelig bestaaet derudi, at de har til forpagtet sig Hans Majestets Told og Consumtions-Intrader, hvilke de med alt har haft i mere end 20 Aar; thi Vedkommende har formedelst fede Sportler funden sin gode Regning ved disse kiere Forpagtere, som gierne har kunnet betale vel for sig, paa Publici Bekostning. Imidlertid have de haft Herredømme over Med Borgerne, have tvunget sig til den meeste og feedeste Negotie, drevet Priserne paa indbragte Vahre til den Høide de ville

9

have dem, saaledes, at alt hvad der behøves til Føde og Klæder er dobbelt saa Dyre, som før Told-Forpagtningen kom i Brug. De har faaet Leilighed at give Love og indjage Skræk i de øvrige Borgere, som ikke har tordet andet end adlyde de Herrer Toldforpagtere, eller saa kaldet Directeurer, der kommanderer en rig Told-Kasse, og ellers haver Adgang til at plage hvem de vil, har ikke fattes Medhold; thi de have kunnet tilbringe sig Myndighed paa hvad Maade det og skulle skee, og for at rydde af Veien alt hvad kunde hindre deres dispotiske Tragten, har de paa sine Steder taget Kongelige Toldere i Sold, paa det de og skulle være dennem Soubordineret, og nødt til at give dennem frie Hænder.

Hvor der ere Kongelige Controleurer, er ikke at tvile om, at de jo paa en Slags Maade har gjort sig dem hengivne, paa det de kunne være sikker paa alle Sider og regiere Fyrstelig. Kort sagt, de har undertvunget sig baade Kiøbstæd- og Landmaaden og tilveiebragt Ødeleggelse for begge Deelee.

10

Man har fra første af vedst at betiene sig af denne Dekmantel, at det ganske Borgerskab skulle have Told - Forpagtningen. Dette har Vedkommende indbildt Kongen, som og, at han ikke paa anden Maade kunde faae Told og Accisse uden ved Forpagtning, og at de første Forpagtere fremdeles maatte vedblive, saasom de, som Negotierende, frem for andre var berettiget til Forpagtningen, med videre. —

Men, gode Gud! hvilket sammenspunden Tøi, hvilken Grundfalsk Forestilling, og hvilken Ulyksalighed derved er anrettet for Kongen og for Landet. Det samtlige Borgerskab har bestaaet i nogle faa saa kaldet beste Kiøbmænd, de har taget til sig deres beslægtede eller forbundne, og nogle faa andre Borgere, som de har villet unde Deel i Forpagtningen, hvilke har faaet 5 a 10 Kuxer eller Parter, naar hine har tager hver for sig 40 á 50. Resten af Borgerskabet har ikke maattet understaae sig at søge, end sige paastaae, at komme ind i dette høie Societet, der i alle Deelee har øvet en næsten Kongelig Myndighed, er bleven mægtig og

11

frygtbare for det ganske Publikum, har taget til i en stinkende Hovmod, ført en fyrstelig Pragt, og med deres daarlige og ødsle levnet har givet de skadeligste Exempler, fordervet og forvendt Nationen; og Negotien, som skulle være frie og aaben for enhver, der ville og have Lyst til at handle, er bleven af disse enkelte Familier indspærret, de har ligesom suet Blodet fra al Resten. Mængden af Borger-Standen, ja og andre, er bleven forarmede, tabt Mod og Lyst til Stræbsomhed, derimod er bleven dovne og skiødesløse. See! dette er Frugterne af den herlige Toldforpagtning, som er bleven indført i Norge, og med saa meget Iver af Vedkommende soutineret.

Men maae vel nogen Straf være forhaard, til Undgieldelse for Embedsmænd, der forhører en Konge, til at forderve og ødelegge et Land, som Gud har sat ham til Huusholder og Forsvar for. —

Efterat jeg nu har meldet noget om denne Hovedaarsag til Norges Ruine, (det

12

jeg slet ikke melder, som en fortrykt Handler eller Kiøbmand, jeg har min Livs Tid aldrig været i den Stand eller haft ringeste Deel i det man kalder Negotie) maae jeg vende mig til nogle Privilegia, visse Folk her i Landet har erhvervet sig. At specificere de samme, er uforuden; Jeg vil kun anføre denne generelle Sandhed, at ethvert af dem, er skadelig for det Almindelige; thi saasnart private Folk hos os faaer Privilegium paa een eller anden Indretning eller Fabriqve, gives de samme, paa en vis Maade, Frihed til at Skyldsette eller lægge en nye Skat paa Landet, af Aarsage, de anfanger Indretningen paa en forfængelig Maade, der skal strax prægtige og overflødige Bygninger til, Entrepeneuren maae og have en Flok af saa kaldet Betiente og Handtlangere under sig. Naar saa noget er virket og skal sælges, bliver Priserne bestemt efter Intrepeneurene urimelige Bekostninger, saa man for den samme Ting maae betale ham en 3die eller 4de Deel mere, end man har haft deslige før han fik sit Privilegium. Var han endnu saa

13

christelig, at naar han havde faaet Bekostningerne paa Anlægget betalt, han da nedsatte Prisen til det nogenlunde billige, saa fik man finde sig udi, at betale hvad han paa en daarlig Maade har anvendt.

Men de uhørlige Priser, som engang er sat, faaer man lov til at betale fremdeles; altsaa kan jeg med Føie sige, at hver saadan Intrepeneur, legger en nye Skat paa Un dersaatterne, og saa gaaer det til med alle slige Indretninger her i Landet, hvilket tilsammen udgjør ikke en liden Byrde, den man har de at takke for, som har været saa villige til at understøtte og udvirke disse trykkende Privilegia, imod at de har faaet Umagen betalt, det Publikum faaer svie ved. Saadanne besynderlige Friheder for enkelte Personer, er ikke allene skadelig i hvad meldt er, men endog derudi, at Mængden betages Næringsveie, bliver derover lade, og tabe den lyst de ellers kunne have til Arbeide og til nyttigen Opfindelser. —

14

For Resten kan man sige med god Grund, at Norge er i Almindelighed ikke skikket til at underholde mange og kostbare Fabriqver, vi har lidet eller intet at virke deslige af, skal vi have baade Materialier, saa vg Arbeidere Udenrigs fra, da vil Varerne blive mere kostbare, end naar de kjøbes af Fremmede, og om nogle faa, som er Eier af deslige Fabriqver kan profitere deraf, vil det dog være en utaalelig Skade, naar det Almindelige lider derved; thi enkelte Folkes Fordeele, bliver sielden til Nytte for meenige Mand, hvis Fælles Gavn derimod er det sande og tilforladelige for Kongen og er Landets Styrke.

De Producter vi selv har nok af, saasom Kobber, Jern og Træ, lad os arbeide deraf i Landet ikke allene alt hvad vi behøver, men og hvad der i Dannemark behøves af deslige, hvor intet af disse Produkter haves; de bør ligesaa vel tage fra os alt hvad vi kan tilveiebringe, som vi har været forpligtet at tage Korn og fede Vare fra dennem. Vor Nation har Genie nok til at

arbeide

15

ligesau net og vel, som paa andre Steder, naar den kun bliver anført, og ved Premier opmuntret til at anvende Fliid, hvilken Opmuntring skulle komme fra de Formuende hos os; de havde større Ære af at anlægge lidet til Fond til deslige nyttige Indretninger, end de har af det overflødige de anvender til upasselig Pragt og Overdaadighed. Lad saa hver gjøre alle slige Indretninger, som vil, saa oplives Mod og Arbeidsomhed hos Nationen, og saa faaer vi taalelige Priser paa det Nødtørftige vi behøver, for hvilket vi nu maa betale det jødiske Slags hos os utaalelig, formedelst den Tvang de har os under, i Henseende til deres erholdte partikulaire Berettigelser.

I Anledning af det anførte, om vore 2de Slags Plage - fogder og Ødeleggelses Befordrere, bør jeg og melde noget om det 3die Slags, som ikke er lidet medvirkende til Landets Forderv, nemlig: de saa kaldet Land-Kræmmere, hvilket Utøi er bleven udstrød over alt i de Syndenfielske Distrikter,

16

11

hvori ethvert Sogn befinder sig een saadan, hvilke for en Deel Aar siden er bleven autoriceret, som Handlere paa Landet, at maae falholde alle Slags Kramvare & c. Disse har nedsat sig i Sognerne, hvor de har deres Boutiqver eller Kramboder, bestaaende af adskillige glimrende og fordervet Kram, den de udhøkrer iblant Bønder Folk, som kommer til dennem i Flokkeviis, for at see de skønne Rariteter, og faaer sig noget deraf. Kræmmere veed da at bruge sit Slags Veltalenhed, hvilken, tilligemed det skinnende Tøi indtager saaledes de taabelige Folk, saa lægger efter sig hver Skilling de har med, ja vel og borger en Deel, og gaaer derfra med Lommen tilpakket af denne herlige Kram, som dog ikke gavner dennem for 4 Skilling; er aldeles undværlig for Bondestanden, giver Den kun Forsmag paa Overdaad og ødselhed. Imidlertid trækker

Kræmmeren af med de faa Penge, som Bonden hans Kone, Børn og Tienere kan slæbe sig til, i steden for de tilforne, før disse skadelige Kræmmere kom at boe iblant dem, sparede tilsammen der lidet de fortiente, saa endog en fattig Bonde-Karl og Pige

17

ved at giemme paa deres Tieneste-Løn, og hvad de ellers kunne tilvende sig, havde samlet sig en liden Summa, den de, naar de indlod sig i Ægteskab, satte sig i Stand med og således holdte Nød og Fattigdom ude. Disse Nød-Skillinger gaaer nu derimod til Kræmmeren, fra ham til Kiøbmanden og derfra Udenlands til; thi derfra kommer al den unyttige Kram, de prakker Bønder-Folket paa, i steden for de skulle nu som før lade sig nøie med hvad her i Landet kunne virkes, hvilket i Størke og Nytte var dennem ulige tienligere end fremmed uduelig Tøi, da deres fortiente Penge blev i Landet og til deres Velfærds Befordring.

Saaledes er dette Land - Kræmmerie til utroelig Skade for Bonde-Standen, som derved aflader den saa fornødne Sparsomhed, bliver forfængelig, beforderer jelv sin Armod.

End videre maae jeg anføre en vigtig Aarsag til Norges beklagelige Tilstand, nemlig dette, at der er slet ingen Politik paa Landet. I Købstaderne hos os, have vi i de nyere

18

Tider faaet Politiemester; det er vel nok, og har sin gode Nytte, naar de samme Betientere ere retsindige; men ulige mindre nødvendig end for Landet, hvor saadan retskaffen Foranstaltning besynderlig behøvedes; thi af Mangel paa tilbørlig Orden, er Landmanden enten ganske forlegen for Tienere, eller og han maa lønne dem utaalelig, hvis ikke, skal han have Folk for Daglen, og kan han end faae dem, naar de nødvendig behøves, da er de mere kostbar end der kan passe sig med vor Landbrug eller anden Næring Aarsagen hertil er fornemmelig, at Ugifte saavel som Huusmænd, søger hen til Kiøbstæden, eller og til Bergværkerne, eller til de Sogner, hvor der gives større Len end i andre, og det paa de Tider, naar de ere meest nødvendig i det Sogn de henhører til. Jeg veed nok der er de, som paastaaer, at her, som et frit Land, bør ei nægtes Folk at være hvor de vil og kan fortiene meest; men jeg troer, at mere erfarne vil biefalde mig i at dette er en falsk Sætning; thi om 100 ledige Personer og Huusmænd af et Sogn, kunne anden Steds paa sine Tider af Aaret fortiene mere end der hvor de

19

hører hiemme, og derimod 100de Familier og Jordbrugende i det samme Sogn bliver derover ruineret, blev da vel Fordeelen for Hine og Skaden for de sidste lige vigtig for det Almindelige, ja og for Kongens Kasse især; thi det maae vel blive en Sandhed, at naar Landmanden ikke meere er i stand til at drive sin Jord, formaer han ei heller at yde Kongen sine Skatter. Desuden veed man, at hvor der gives mere Fortieneste for den gemeene Mand, der gives og Leilighed til større Udgift, saa at Fordelen og Fortienesten bliver ofte mindre der, naar Arbeidet er endt, end om de havde været hiemme i Sognet for en mindre Løn eller Dagpenge. Man veed og, at Bondestanden hos os følger helst at fæste Boepæl i det Sogn hvor de er fød; vil de da boe, og ernære sig og Familie der, naar de bliver gifte, da er intet billigere, end, at de tiener eller opholder sig i det samme Sogn medens de ere ugift, naar de der kan faae sædvanlig Løn. Vel kan det siges, at Fogden er Politiemester paa Landet, og skal have Indseende med Tieneste-Folkene; men han har ikke gjort det, kan ei Heller, han har desuden

20

nok at tage vare paa, og vilde han end tage sig deraf med den tilbørlige Nidkierhed, saa vil det dog være forgiæves, der er altid de, som finder sin Regning ved Uorden; naar den som er misnøiet med Fogdens Foranstaltning gaaer til Amtmanden, da vides altid Mojen til ved ham eller fuldmægtigen at faae den forandret; dermed faaer da den Skadelidende lade sig nøie, og saadanne er det i mange flere Ting for den stakkels Landmand, gode og oprigtige Raad er altid langt borte for Ham og Hielpen end længere. Man vil maaskee sige: der kan ikke være særdeles Politiemestere paa Landet, Staten kan ei taale at lønne saa mange, som dertil maatte behøves, det faaer heller gaae med Landmanden som det kan. I dette sidste er jeg ikke eenig, men vel i det første, er ikke heller Min Meening der skulle beskikkes Politiemestere; men der er et andet og langt tjenligere Middel i denne post, og mere til landets Nytte.

Mon der er den Arbejdsomhed og Oeconomie iblant den gemeene Mand, som burde være og som høilig trænges til, sær i disse trouble Ti-

21

der; nei langt fra, der fattes alt formeget i begge Deele. Hvor skadelig er ikke den Overdaadighed Bonde-Standen er hengiven til ved deres Bryllupper, Begravelser og andre Samlinger de holder, hvor paa de tilfarer en stor Deel af deres liden Formue, og spilder den kostbare Tid for deres Næring Kan man vel sige, at Jordebrugst i Norge er drevet saa vidt det kan drives, maae vi ikke meget mere tilstaae, at endnu kunne

tilveiebringes en halv gang saa megen brugbar Jord, fom den vi har, nemlig, naar Bonden med Flid rensede den indhegnede Andeel af Jorden for tilvoxende Skove og Krat, Ledde. Vandet fra sumpige Steder, omkastet mosebunden Jord, brugte Jorden vevselviis til Ager og Eng, optog Myrer og andre tienilge Ting til gjødselens Forbedring, rensede hans Udmark og Fæbed for opskud, Grener og Affald, som hindrer græssets Vext, og gjør at hans Kreaturer sulter ude i Marken, saa han ingen Nytte har af dem. Men saa ønskelig og fornøden dette er, saa lidet kan man vente det skeer, uden dertil anvendes beqvemme Midler; thi den genierne Mand er ikke eftertænksom nok

22

Han er villig, naar han bliver anført, men foretager sig intet usædvanlig af sig selv. Der vil da en Slags Opmuntring og Veiledelse til, og den kunne udfindes, uden at besvare Kongens kasse for videre end ubetydelig og for nogle faa Aar, siden drev værket sig selv. Hvorunder og maatte tænkes paa den Fattige blant almuen, saasom fiskere, huusmænd, Inderster og ledige Folk i Almindelighed, hvilke den meeste Tid af Aaret mangler næring-vei, maae lide nød af Mangel paa Arbeide. For disse burde udsindes saadanne Indretninger, hvorved de altid kunne fortjene livs Ophold, hvilke opmuntre til Flittighed, Afhold fra Laster og befordre Folkemængden.

Jeg har foran opgivet Skovene i Norge, som en af de vigtige Herligheder, det de og ganske vist er og kunne endnu været vigtigere, hvis man ikke i de seeneste 10 a 12 Aar havde været plaget med et Slags Folk, som med Sandhed kan kaldes skovrøvere, om endskiønt de samme var givet en værdigere Titul, og blev af er vist Collegium saa mægtig beskiærmet, i Befynder-

23

Hed asen, som endnu er til, hvilken af broderlig Kierlighed og formedelst Deel af Rovet stod denne Bonde saa kraftig bi, at ikke de fornuftigste Forestillinger kunde blive hørt; disse gjorde sig saa stor Flid for at ødelægge Skovene, saa de ved Auctioner (af sit slags) lod opbyde de faa kaldet Almindings Skove, da de Høistbydende fik Lov til at hugge disse Skove for Fode, hvorover Almuen i de tilgrensende Distrikter, som har liden eller ingen Skov, vil komme i yderste Forlegenhed for Brende, saavel som forbehøvende Materialier til fornødne Huuse.

De befordrede og med megen Aarvaagenhed bielkehusten, som en af de skadeligste i Landet, og i Almindelighed fik hvem der betalte dennem best Frihed til at handle med Skovene saa tyranisk som de ville. Den fattige Bonde der imod, som intet havde af ofre af, fik en Ulykke, om han i mindste Maade forsaae sig imod deres Love, uanseet om Gaard og Skov var hans Eiendom, de fant dog altid Mojen til at bringe ham under deres pisk, saasom de havde Enevolds Magt i alt hvad Skovene ved-

.

24

kom, var og forsynet med saa mange Handtlangere allevegne, saa ikke det mindste kunne gaae dem forbi.

Endelig er man nu bleven skildt ved disse Rovfugle, efter at de har gjort Landet ubodelig Skade og det paa Kongens Bekostning, formedelst deres fede Gage, foruden det betydelige de har trækket til sig fra Indbyggerne.

Kongen være velsignet, som har befriet Staten for dette og mere Ukrud. Gud forbyde det skulle igien komme til Væxt, og er endnu Greener tilbage, da gid de maatte visne eller i Tide oprykkes med Rode. Dersom i Norge skulle blive fremdeles de saa kaldet Holstfyrster, da burde de samme befales, at forskaaffe sig grundig Kundskab om det Norske Jordbrug, paa det de derudi kunne anføre Bonden og have Indseende med hans Dyrknings-Maade, at den blev gavnligere end hidindtil. Giorde de det vel, da blev de langt nyttigere end som Skov-Betientere; thi derved kan de ikke gjøre ret meget Gavn her i Landet, om de og kunde holdes

25

fra det Interesserede. Noget bør de dog bestille, som kan være det Almindelige til Gavn, naar de skal nyde Løn, og i det de skal udrette, bør de kunne holdes fra Ladhed og Skakkerier, hvilket og enhver, der staaer i publice Tieneste burde være holdt fra. Den, som ikke gider arbeidet i sit Kald, bør sulte, det er ligesaa billig og fornøden, som at den, der tiener redelig og vel, nyder Løn derefter, og det er hvad der skal opmuntre den Flittige og bringe den Lade til at arbeide.

Mit Forsæt har kun været, at opgive den forfaldne Tilstand Norge befindes udi, og de almindeligste Aarsager til dets Usselhed og Fordervelse, begge Deelee har jeg allerede viist, vil saa ei opholde mig videre derved; det anførte er kun lige frem, bestaaer i intet andet en Sandhed.

Jeg tilstaaer der var mere at sige, men vil overlade det til den, der har mere Tid tilovers og bedre Indsigt end

jeg. Overalt troer jeg, at have sagt nok, dersom mine og fleres Ønsker maatte gielde, nemlig:

26

Først og fornemmelig at Kongen ville ophæve Told-Forpagtningerne, tillade frie Indførsel over alt i Norge, lade Told og Accise blive lignet paa alle Handlende, hvilket er ganske giørlig og kan indrettes saadanne, at Hans Majestet slet intet taber derved, kommer kun an paa, at udvælge retskafne Mænd til at gjøre Repartitionen og Indretningen.

Andet, alt hvad Sølv Kongsberg Værk producerer, maatte, som før myndtes der, og ifald Kongens Kaffe har haft nogen særdeles Fordeel ved at de nu i nogle Aar er bleven myndtet paa et andet Sted, da maatte der kunne udfindes Mojen til at Hans Majestet havde lige Fordeel af Myndten i Norge, hvilket hvorledes det og skulle skee, var bedre end at savne en saa betydelig Penge Roullance, helst nu Landet er i yderste Betyrk for Penge.

Tredie, at alle specielle Privilegier, som nogen her i Norge maatte have erhvervet sig, til Fabriqvers Anlæg eller andre deslige Indretninger, maatte vorde undersøgt hvorvidt de

27

befindes enten at være Landet tienlig eller til Skade, og i sidste Fald enten aldeles at ophæves, eller og ar Det maatte blive alle og enhver tilladt at anlægge lige saadanne Fabriqver og Indretninger, og Priserne at blive nogenledes i Forhold med hvad de har været førend slige Fabriqver blev anlagt her i Landet, hvilken Omstændighed i Henseende til Priserne, var nødvendig, om og blev anlagt flere Fabriqver; thi ellers kunne de seenere og forrige holde eens Pris, da Publikum intet vandt derved.

Fierde, de saa kaldte Land Kræmmere afskaffet, ingen tilladt at holde Krambod paa Landet eller bringe Kramvarer til Salg blant Almuen, under hvad Prætext det end maattte være.

Femte, at i Christiania, som Centrumet og Hoved-Stædet i Riget, maatte blive sat en Undersøgnings Commission til at overveie forestaaende Poster, og deroft give deres Betænkning, enten til det Danske Cancellie, eller og directe til Hans Majestet, ligesaa, at indsende Forslag til et Oeconomie og Politie-Collegium

28

for landvæsenet i Norge i Almindelighed, hvorledes samme best og med mindst Depence kunne anlægges. Til Commissarier kunne ordineres 4re duelige og retsindige Embedsmænd, som ikke stod i nogen Connexion med Kiøbmand-Standen, eller havde med Kiøbstædernes Affaires eller med Betientene paa Landet at bestille. De burde udrette dette til almindelig Beste saa høit fornødne, uden ar nyde noget derfor, i saa vidt de var befriet for at reise, og saa længe de ikke for det Visse eller til Bestandighed vare beskikkede. De maatte ikke i Besynderlighed have med Stifternes eller Amternes Øvrighed at gjøre, men æske Oplysning hvor de best kunne faae den, af dem eller af andre, og hvem de fordrede saadant af, skulle være pligtig at efterkomme det, dog saa, at de Fraværende indsendte skriftlig til Commissionen hvad blev æsket.

Tisidst troer jeg enhver Patriot vil tilstaae, det Norge er værd at hjælpes, baade i Henseende til dets vigtige Herligheder, som og til Nationens gode Egenskaber, dens Hengivenhed og Troeskab for sin Konge. Hvorhos og bør falde

29

i Betragtning, at Folkemængden hver Tid tager til hos os. Til at gotgiøre dette, behøver man kun at forfare de for sidst afvigte Aar indkomne Efterretninger, da deraf skal findes, at her er hen ved 6000 flere føde end døde; det samme vil og vist erfares af deslige Efterretninger for de forrige Aaringer, hvilket giver tiltiende et sundt og frisk Folk og en god Klima. Hvor billig fortienner da ikke et saadant Land i Tide at tænkes paa og reddes af dets Elendighed, og hvor maae ikke enhver Fornuftig forundres over, at det forladte Norge, som nu i mere end 20 Aar er bleven saa ugudelig medhandlet, dog endnu henger sammen, saadanne, som det er, og at det ikke allerede er det andet Grønland. Guds Almagt har man at tilskrive, at det endnu ikke er i Grund ødelagt, dg den samme naadige Gud kan gjøre, at det nu, formedelst en viis Konges faderlig Omsorg, kan komme paa Fode, hvilket hver veltænkende Nordmand ønske: gid saa sandt en Patriot, der har Leilighed, vil hos Hans Majestet tale for Sagen, den samme tilvendte sig dermed flere Velsignelser, end de som saa Heftig driver paa, at det be-

30

nificerede Gods i Norge maae sælges, hvormed de hverken gjør Kongen ei heller Landet Tieneste men det som er ivert imod, ifald slige Projecter blev hørt; thi det er nu slet bestilt med os, men om en saa stor Summa endnu skulle ud af Landet, da var dets visse Undergang ikke at tvile om, foruden at der ikke er den tyvende Penge at betale Godset med, naar og skrabessammen hver Skilling. Man er før i yderlig Nød for

Penge, Jordegodset og andre faste Ejendomme er derover falden en tredie Deel og paa nogle Steder til det halve af dets forrige Priser, ja ingen kan nu omstunder faae solgt saadan Eiendom, af Mangel for Penge. Hvad ville da følge paa, om Kongen bifaldt dette Godes Salg, i en saa trængselfuld Tid, fom nu? Slet intet uden dette, at en større Mængde af Indbyggerne, end allerede er, maatte gribe til Betle-Staven, saasom, naar Bonden havde siddet i er par Aar for de sværre Renter han maatte binde sig til, ved at købe sin Gaard, maatte han med Kone og Børn forlade Huus og Hiem, give det og hans ringe Eiendele til Priis og siden betle ; thi de fleste af den-

31

nem kan i denne Tid ikke betale den simple Afgift og Kongens Skatter, hvilke begge Deelee ikke tilsammen udgjør den 6te eller 10de Deel af hvad Renterne allene da blev, og dog fik Kongen nu neppe Godset halv betalt , imod om her var Penge og bedre Tilstand iblandt os. Man besmykker dette Project dermed, at Agerdyrkningen vil tage til, naar Bonden blev Selv-Eeier; men dette er paa nærværende Tid en daarlig Sætning. Hvad hielper man har Navn af at eie den Jord man boer paa, naar man formedelst yderlig Fattigdom ikke er i stand til at drive Jorden, den maa jo da forfalde, og det Navn Eier forvandles til Betler. Lad vores Jordebrug i Almindelighed komme i bedre Stand end det nu er, hvilket skal skee ved ak undervise og understøtte Bonden, da bringe Opsidderne paa det benificerede Gods sig ligesaa vel den Fordeel til Nytte, sam andre, og de som ikke vil, staae Raad til at tvinge, naar Beneficiariier siger den efterladne Bonde fra sin Jord, hvis han ikke anvender, hvad han kan, til dens Forbedring. Jeg disponerer ikke over nogen benificeret Eiendom, er ei heller Præst,

32

saa ikke egen Fordeel veileder mine Tanker; Men den oprigtigste Hengivenhed, jeg skyldermin Konge, tillige med retskaffen Kierlighed for mit Fædreneland, tilsiger mig at anbringe Sandhed i dette, som i Resten og dermed Ende.

Den u-interesserede

Nordmand.